

Transpozicija Direktive o autorskom pravu na jedinstvenom digitalnom tržištu – izvatici iz “Vodiča za knjižnice i knjižnična udruženja”, Studeni 2019

**International
Federation of
Library
Associations and Institutions**

Najvažniji naglasci izvadaka iz implementacijskog Vodiča¹:

Jedna od najvećih novina Direktive na koju upozoravamo jest proširivanje količine iznimki i posebno, količine iznimki i ograničenja koje su zaštićene od ugovornih (licencijskih) odredbi koje bi ih mogle isključiti ili ograničiti. **Pitanje “contract override”, prevladavanja ugovora, tj. isključivanja zakonskih iznimki ugovorom**, te prisilnih odredbi u zakonu koje čine ništavim takve ugovorne odredbe koje bi mogle isključiti ili ograničiti uporabu iznimki, a što je često u praksi, ključno je i za samu provedbu temeljnih svrha Direktive.

Također, uz neke iznimke, npr. u vezi čl. 6 (reprodukcija radi očuvanja) vezana je i potreba omogućavanja dodatne iznimke za potrebe **distribucije** (elektroničke dostave dokumenata knjižničnim korisnicima i u sklopu međuknjižnične posudbe, naravno, u okviru zakonom dozvoljenih iznimki za njihove potrebe), kako je u donjem Vodiču i istaknuto.

No, osim onog navedenog u čl. 7 (iznimke za rudarenje teksta i podataka u čl. 3, nastavu iz čl. 5, očuvanje baštine iz čl. 6) i za druge aktivnosti obrazovnih ustanova i knjižnica za koje postoje iznimke i ograničenja, velika je potreba u praksi da se te iznimke i ograničenja očuvaju tako da se **ne mogu ugovorno isključiti ili ograničiti**, i da se takve ugovorne odredbe mogu zanemariti. U implementacijskom Vodiču u vezi čl. 7. stoji: **načelo neizvršivosti uvjeta ugovora koji sprječavaju uporabu izuzetaka trebaju se primjenjivati na sve iznimke u obrazovanju, knjižnici i istraživanju (kao što je već slučaj u nekim državama članicama...nabrajanje...).**

---

¹ Izvatici su samo u vezi najvažnijih članaka Direktive koju u još širem opsegu vezanom uz knjižnice i baštinske ustanove komentira Vodič, kojeg prilažemo i u posebnom, cjelovitom dokumentu.

To bi načelo dakle, uz nove, trebalo vrijediti i za iznimke i ograničenja autorskih prava koje sada postoje u ZAPSP. Posebno predlažemo i da se izvide mogućnosti primjene načela ili maksimalno olakšavanje iznimki i kod primjene čl. 8-11 Direktive, o osiguravanju dostupnosti djela nedostupnih na tržištu (rasprodanih, ALI i neobjavljenih djela), npr. da se ustanove rokovi za postizanje dogovora (radi vjerojatnih odugovlačenja kolektivnih udruuga), nakon kojih se primjenjuje iznimka.

Sve iznimke koje knjižnice, jednako i osobe i ustanove u obrazovanju, trenutno imaju u svoju korist, ne samo u vezi nastave, često su neprimjenjive zbog licencijih uvjeta koji su jači, iako se sloboda ugovaranja svodi na “uzmi ili ostavi”. No, i kad se nastava ili reprodukcija zbog očuvanja osiguraju ništavošću suprotnih ugovornih odredbi, kada npr. nastavnik, ili korisnik baštinske ustanove koristi ista djela, umjesto nastave, za vlastito znanstveno istraživanje i druge svrhe, iako usko vezano uz rad obrazovne ili baštinske ustanove, te sigurnosti zbog licencija nema. Time se otežava rad na ustanovama i rad sa zakonitim korisnicima, poput elektroničke dostave/distribucije građe.

Posebno, kada bi se država kojim slučajem, kako to Direktiva omogućuje, umjesto dosadašnje iznimke, kod nastave 8 čl. 5 Direktive, čl. 88 ZAPSP) odlučila na licencijska rješenja, osim velikih problema u osiguravanju (ili izradi) takvih licenci, napominjemo kako već postojeće licencije od kojih neke i država plaća za ustanove često već isključuju iznimke, niti pokrivaju sve potrebe i rad na ustanovama.

Što se iznimke iz čl. 5. o nastavi tiče, već je u RH usvojena prijašnjom Direktivom o informacijskom društvu, tako da je ovdje samo treba nadopuniti, posebno da se ugovorom ne može isključiti ili ograničiti. S obzirom da je iznimka već usvojena, mogućnost da država umjesto toga traži rješenje temeljeno u licenciranju je, kako je gore već obrazloženo, suvišna.

Upozoravamo za vrlo bitnu odredbu vezanu uz baze podataka kod nastave: korištenje značajnog dijela ili cijele baze u svrhu opravdanu nastavom, što mora biti zaštićeno od zabrana toga koje su uglavnom prisutne u licencijskim ugovorima.

U vezi pokrivanja svih iznimki zaštitom od suprotnih ugovornih odredbi, sa stranice 11. cjelovitog teksta Vodiča: “**treba slijediti primjer Belgije, Portugala, Velike Britanije i Irske i snažno zahtijevati da sve postojeće i buduće iznimke predviđene za obrazovanje, istraživanje i ustanove kulturne baštine u zakonodavstvu države članice koje već ne podliježu zaštiti od poništavanja ugovornim (licencnim) odredbama, tj. prevladavanja ugovora (npr. čl. 84. ZAPSP i drugi) prioritarno budu zaštićene od poništavanja putem ugovora.**”

U dodatnom prilogu ovom tekstu je i dokument IFLA: “**Protecting Exceptions Against Contract Override: A Review of Provisions for Libraries**”², s iscrpnom listom zakonodavstava i izvacima iz njih, od direktiva EU, država članica, sve do drugih

---

² https://www.ifla.org/files/assets/hq/topics/exceptions-limitations/documents/contract_override_article.pdf

Vidi I studiju više od stotinu ugovora Britanske nacionalne knjižnice:

<https://www.ifla.org/files/assets/hq/topics/exceptions-limitations/documents/100contracts.pdf>

kontinenta, koja štite iznimke prisilnim propisima. Neke su zemlje primijenile zaštitu iznimki od poništavanja ugovorom djelomično, druge su imale ambiciozniji pristup. Na primjer, 2000. godine Irska je dodala opću odredbu svom Zakonu o autorskom pravu, naglašavajući kako zakonom propisane iznimke ne mogu biti narušene ugovornim uvjetima. Ujedinjeno Kraljevstvo slijedilo je to 2014. godine iako je, umjesto da ima jedinstvenu odredbu koja se primjenjuje na cjelinu zakona, uvela odredbe koje iznimke štite u pojedinim člancima. To i dalje isključuje neke namjene, no korisnici su i dalje zaštićeniji od ugovora u mnogo širem rasponu nego općenito u EU, Singapuru ili Njemačkoj. Portugal 2008. godine, Crna Gora 2011, Belgija 2016 i Kuvajt 2018. također su dodali opće odredbe koje jednostavno naglašavaju da su (gotovo) sve iznimke i ograničenja autorskih prava zaštićena. Australija će im se pridružiti, ako preporuke Komisije za produktivnost budu usvojene onako kako je prethodna vlada predložila, kao i Južna Afrika²². U tim slučajevima odredbe o prevladavanju ugovora kombinirale bi se s fleksibilnim iznimkama poštene uporabe.

Također, potrebno je u zakonodavstvu postaviti pravila i rokove za dijalog i ponudu licence, koji, ako se ne poštuju, aktiviraju iznimku, kao i da se jasno odredi.

Važno je i istaknuti kako je za definiranje statusa nedostupnosti djela za tržištu, kako to Uvodna izjava također potcrtava, **dovoljno tek konzultiranje lako dostupnih izvora informacija**, prvenstveno onih unutar same države u kojoj je baštinska ustanova, ukoliko priroda rada ne traži drugo. To je nužno da se izbjegne prekomplikiranost postupaka koja se javila u vezi odredbi kod djela siročadi.

U vezi čl. 6 radi očuvanja tiskane, posebno starije, građe koja korištenjem odmah propada, važno je u knjižničkoj praksi moći slobodno arhivirana digitalna djela koristiti kao podlogu za dopuštena reproduciranja umjesto tiskanih originala. Sam čin pukog arhiviranja ne nosi puno koristi za knjižnicu kod postupka očuvanja, posebno u slučaju zakonitog reproduciranja/fotokopiranja časopisa i starih i vrijednih knjiga, koji brzo propadaju takvim korištenjem.

Ako to već nije postignuto u RH, treba iskoristiti priliku ovog zakonodavnog prozora da se potakne provedba svih odredbi vezanih uz istraživanje i knjižnice koliko ih je bilo dopušteno prijašnjom Direktivom o informacijskom društvu.

Odredbe Direktive vezane uz čl. 3 i 4 mogu se ostaviti u pripadajućem novom članku ZAPSP, uz čl. 5 mogu potpadati i pod sadašnji čl. 88 (i posredno, čl. 85. ZAPSP), odredbe iz čl. o očuvanju iz čl. 6 i o djelima nedostupnima na tržištu iz čl. 8-11 Direktive mogu ići i uz sadašnji čl. 85 (i posredno, čl. 84), ovisno o odabiru zakonodavca.

Podatkovno i tekstualno rudarenje – čl. 3, 4

.....Članak 3. stvara novu **obveznu** iznimku od autorskih prava, pravo na kontrolu vađenja informacija iz djela koja podliježu autorskim pravima i sui generis baze podataka, kao i pravo na stvaranje digitaliziranih kopija zakonito dostupnih analognih djela radi rudarenja teksta i podataka u svrhu istraživanja....

Korisnici nove iznimke iz članka 3. su istraživačke organizacije i ustanove kulturne baštine...koje moraju biti neprofitne i imati priznati javni interes³

...Istraživačke organizacije definirane su kao sveučilišta (uključujući i sveučilišne knjižnice) i istraživačke ustanove s primarnim ciljem znanstvenog istraživanja....

Ustanova kulturne baštine definira se kao "javno dostupna knjižnica ili muzej, arhiva ili ustanova filmske ili audio baštine". U uvodnoj izjavi 13. dodaje se da vrsta radova ili predmeta u zbirkama ustanove ne bi trebala biti bitna, te da nacionalne knjižnice i arhivi, kao i obrazovne ustanove, istraživačke organizacije i javne radiodifuzne institucije u mjeri u kojoj njihove arhive i javno dostupne knjižnice trebaju također moraju biti uključeni u definiciju.

Direktiva u uvodnim izjavama pojašnjava da se izuzeće odnosi ne samo na istraživačke organizacije ili institucije kulturne baštine, već i na „ **s njima povezane osobe**“. To nije definirano, ali jasno znači da bi svaki član osoblja, registrirani student ili akreditirani **korisnik** trebao moći uživati i u novom pravu.

.....

U pogledu vrste obuhvaćenih radova, Direktiva je široka, navodeći "djela ili drugi sadržaj"...Uvodna izjava navodi da to uključuje **baze podataka**, tiskovne publikacije, zvukove i slike, kao i tekst.....

.....

Što se tiče mjera tehnološke zaštite, iako one više ne uživaju apsolutnu zaštitu po zakonu, ostaje izvjesna neizvjesnost u pogledu načina na koji bi korisnik trebao izazvati tehnološku mjeru zaštite koja onemogućuje korištenje iznimke....nositelji prava trebaju imati mogućnost poduzimanja dobrovoljnih mjera prije nego što korisnik zatraži od državnih vlasti da djeluju, no to bi moglo uzrokovati nerazumne odgode istraživačima i drugima. Vjerujemo da sva pitanja u kojima je istraživačima onemogućen pristup moraju riješiti nositelji prava s predstavnicima vlasti u roku od 72 sata ili će se odrediti novčane kazne za kašnjenje.....

Iz Direktive je jasno da se **ne bi trebalo isplaćivati naknade za korištenje iznimke iz članka 3.**, tvrdeći da je opseg članka dovoljno uzak da može značiti da bi bilo kakva šteta nositeljima prava bila minimalna.....

Članak 4

Korisnik članka 4. je svatko tko ima legalni pristup djelu.....Iako su obuhvaćene aktivnosti još uvijek vađenje teksta i podataka, članak 4. sugerira da to podrazumijeva šire iznimke nego u članku 3, uključujući ne samo vađenje i reprodukciju baza podataka, općenito djela i tiskanih publikacija, već i rudarenje softvera .....no, za razliku od čl. 3, **gdje nositelj prava ne može ugovornim odredbama onemogućiti takvo korištenje djela**, to nije slučaj u čl. 4 i nositelj prava može "izričito pridržati na primjeren način", iznimka ne može biti primijenjena.....

.....

---

³ Knjižnice javni interes eksplicitno imaju u Zakonu o knjižnicama i knjižničnoj djelatnosti, ali komercijalni poduhvati tipa informacijski servisi ili knjižnice koje bi bile trgovačka društva to ne mogu, jer se traži kumulativno oba uvjeta, neprofitnost i javni interes

Članak također sadrži odredbu kojom se naglašava omogućavanje svima koji rade podatke I tekst da zadrže kopiju skupa podataka koliko god je potrebno....tako da zadržavanje bude I dugoročno, ako je opravdano.....

Za razliku od čl. 3, nema preporuke da ne bude naknade, no svaki pokušaj da se uvede naknada za otvoreno dostupan sadržaj na internetu bio bi kompliciran, ako ne I nemoguć.....

B. Unaprjeđenja na nacionalnoj razini

There are a number of areas where the room for manoeuvre left to Member States means that libraries and cultural heritage institutions will need to be active in promoting a transposition that meets their needs. Crucial areas are as follows:

Čl. 3

Definicija korisnika mora ostati široka koliko god je to moguće (*i korisnika u tim institucijama, op. a.*) ... i da nema nepotrebnih ograničenja kada baštinske ustanove rade u kontekstu javno-privatnog partnerstva .....

.....**treba jasno propisati da se ugovorne odredbe koje bi onemogućavale ustanove i njihove korisnike u rudarenju teksta i podataka ne mogu primijeniti** i da ih knjižnice jednostavno mogu ignorirati.....

.....

...Države članice trebaju popraviti odredbu koja dozvoljava istraživačima i znanstvenicima da pristupaju pretplaćenim sadržajima i digitaliziranim objektima samo u prostorijama ustanove, tako da afirmiraju parvo na **udaljeni pristup** uvedeno još člankom 5(3)(a) Direktive o informacijskom društvu.....

Čl. 4

Što je najviše moguće, transpozicija čl. 4. mora održavati čl. 3.....uključujući definicije, odredbe o sigurnom skladištenju podataka i zabrane naknada... (*zašto ne i odredbu da su suprotne ugovorne licencne odredbe ništave? op. a.*)

Općenito

.....

Dodatno što široj iznimki za istraživanje, moguće je uvesti iznimke koje dozvoljavaju distribuciju dokumenata (uključujući digitalne).....

.....Knjižnice I istraživačke grupe također moraju slijediti **primjer Belgije, Portugala, Velike Britanije i Irske i snažno zahtijevati da sve postojeće i buduće iznimke predviđene za obrazovanje, istraživanje i ustanove kulturne baštine u zakonodavstvu države članice koje već ne podliježu zaštiti od poništavanja ugovornim (licencnim) odredbama (npr. čl. 84. ZAPSP i drugi) prioritarno budu zaštićene od poništavanja putem ugovora.**

Čl. 5 - Korištenje djela u nastavi

.....

Najbolji scenario: usvajanje iznimke koja je bez plaćanja naknada i koja se odnosi jednako na digitalna i nedigitalna korištenja **bez davanja prioriteta licencama (ugovorima)**, omogućavajući

korištenje u svrhu davanja primjera u nastavi, te da se knjižnice (*općenito, ne samo one na ustanovama koje ulaze po definiciji! op. a.*) uđu u definiciju obrazovnih ustanova.

1. Iznimka

Iznimka se odnosi na digitalnu i prekograničnu nastavu i obuhvaća korištenja "digitalnim putem, na primjer, elektroničke ploče, ili digitalnim uređajima koji mogu biti povezani s internetom, kao i korištenja na daljinu putem sigurnog elektroničkog okruženja, u kontekstu internetskih tečajeva ili pristupa nastavnom materijalu koji dopunjuje nastavu". Članak se, prema tome, ne primjenjuje na ne digitalne aktivnosti, ali **dopušta digitalizaciju analognog materijala radi poduzimanja aktivnosti navedenih u članku 5**. Korištenja mogu biti digitalna i / ili prekogranična.

Ne postoji ograničenje u pogledu vrste djela...jednako djela, kao i "drugih predmeta zaštite" (što znači stvari zaštićenih srodnim pravima, poput baza podataka, zvučnih snimaka, filma / videozapisa i emisija).....

....Korištenje može biti:

- reprodukcija (npr. kopije), kao i priopćavanje javnosti (npr. omogućavanje u sigurnom elektroničkom okruženju⁴,
- **kod baza podataka: reprodukcija, prevođenje, prilagođavanje, uređenje i bilo koja druga promjena, priopćavanje javnosti i vađenje i / ili ponovno korištenje cijelog ili značajnog dijela⁵,**
- što se tiče softvera, uvodne izjave također pojašnjavaju da bi njegova distribucija trebala biti ograničena na njegov digitalni prijenos.
- iako postoji mogućnost postavljanja ograničenja za količinu djela koja se može koristiti, čak i ako takvo ograničenje ne postoji, trostupanjski test u zakonodavstvu EU-a (koji predviđa da iznimke ne bi morale negativno utjecati na zakonite interese nositelji prava) u praksi ne bi omogućili upotrebu cjelokupnog djela ako bi to imalo negativnog utjecaja⁶.

.....što se uvjeta "nekomercijalnosti" tiče, postoji pojašnjenje kako "*organizacijska struktura i sredstva financiranja obrazovne ustanove ne smiju biti odlučujući factor u određivanju je li aktivnost nekomercijalne prirode*" ⁷. Stoga se privatna škola ili sveučilište mogu također okoristiti tim odredbama.....nastava se također može odvijati i izvan obrazovne ustanove, npr. u knjižnici, muzeju ili arhivu, no mora biti pod upravom obrazovne ustanove...sveučilišna knjižnica, školska ili druga knjižnica u obrazovnoj ustanovi smatraju se korisnikom te odredbe"...no, to nije slučaj s nastavom u drugoj vrsti knjižnica...**i knjižnice moraju tražiti da budu uzete u obzir kao obrazovne ustanove kod transpozicije teksta.....**

.....Sigurno elektroničko okruženje može npr. biti mrežni proctor koji traži login za pristup materijalu, kao usluga clouda, ili e-mail.....

Iznimka ne može biti poništena ugovorom ⁸. **Svaka ugovorna odredba suprotna iznimci, npr. u licence za digitalne materijale, bit će ništava.** ....No, postoje situacije gdje licence mogu preuzeti prioritet nad iznimkama (vidi podsekciju B ispod)⁹.

⁴ Prava navedena već u čl. 2 i 3 Information Society Directive (Directive 2001/29/EC of the European Parliament and of the Council of 22 May 2001 on the harmonisation of certain aspects of copyright and related rights in the information society), available at <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/ALL/?uri=celex%3A32001L0029>

⁵ Prava navedena već u čl. 5(a)-(b), (d)-(e) i čl. 7(1) Direktive 96/9/EC of the European Parliament and of the Council of 11 March 1996 on the legal protection of databases (Database Directive), available at <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=celex%3A31996L0009>.

⁶ Recital 6

⁷ See recital 20.

⁸ Article 7(1)

⁹ Article 5(2)

.....Što se naknade tiče, Direktiva ne nudi nikave upute, osim da mora biti “pravična”...te da ne predstavlja upravni teret za obrazovnu ustanovu.....

.....

2. Licencije

Države članice mogu, bez obveze, ispred iznimke ili ograničenja iz 1. dopustiti licence, u pogledu jasno određenih vrsta korištenja ili vrsta djela ili drugih predmeta zaštite, kao što su materijali ponajprije namijenjeni obrazovnom tržištu ili notni zapisi, toliko dugo dok su na tržištu lako dostupne prikladne licencije kojima se odobravaju radnje iz iznimke - stavka 1. ovog članka i kojima su obuhvaćene potrebe i posebnosti obrazovnih ustanova., dok sva druga korištenja I dalje “podliježu iznimkama i ograničenjima”¹⁰.

.... Države članice uz tu odluku za licencije za posebna djela i korištenja moraju donijeti nužne mjere da osiguraju “dostupnost I vidljivost primjerenu za obrazovne ustanove” za te licence ¹¹. , kao i jasne upute koji postotak korištenja djela bi bio unutar definicije pravične uporabe ¹². .....

Ovdje se radi o teško provedivoj odluci države, dodatnom podzakonskom propisivanju I sl. i primjerenija bi bila obvezujuća iznimka, koja se, uostalom, kao i dovoljno prikladne odredbe mogućih licenci, ionako ne smije poništiti nekim ugovorom.

B. Unaprjeđenje na nacionalnoj razini

Izuzetak je jednostavnija, najvjerojatnije jeftinija i najizravnija opcija od rješenja temeljenog na licencijama. Što više država članica usvoji izuzeće, to ćemo imati više usklađivanja unutar Europske unije, čime ćemo ispuniti jedan od glavnih ciljeva Direktive. Rješenja koja se temelje na licenci neizbježno će fragmentirati pravne režime širom EU. Izuzetak dopušta da se aktivnosti od javnog interesa odvijaju na način koji ne šteti interesima nositelja prava.....

Države članice mogu odlučiti ne koristiti nijedno licencno rješenje I zbog svih gore navedenih razloga preporučujemo zalaganje za **usvajanje iznimke bez uvjeta na nacionalnoj razini.**

Nadalje, člankom 25. Direktive predviđa se da države članice mogu odlučiti održati i usvajati šire iznimke iz Direktive o informacijskom društvu i Direktive o bazi podataka. Direktiva o informacijskom društvu omogućila je državama članicama da usvoje izuzetak od prava na reprodukciju i komunikaciju javnosti u svrhu ilustracije za podučavanje. Sada postoji nekoliko mogućnosti:

- a) Ako je kvalitetna iznimka već je usvojena na nivou države članice kad je transponirana Direktiva o informacijskom društvu. U tom slučaju, preporučamo da se ona održi i nova samo njoj priključi tako da sve nastavne aktivnosti potpadnu pod isti režim. To može pomoći kad je teško razlučiti koriste li se u nastavi digitalni ili nedigitalni materijali (ponekad oboje)
- b) .....
- c) Ako je usvojena restriktivna iznimka kod Direktive o informacijskom društvu, sada je prilika da se proširi

---

¹⁰ Recital 23

¹¹ Article 5(2)

¹² Recital 23

Ako se država članica odluči na rješenje temeljeno na licenciranju (nema svrhe u RH, koja je već prihvatila iznimku kao rješenje iz Direktive o inf. društvu, a trebala bi umjesto iznimki obaviti puno novog posla oko dostupnosti licenci, uz pitanje što je s već postojećim ugovorima/licencijama koji su vrlo restriktivni za obrazovne ustanove ne samo kod nastave nego i drugih korištenja, a koji su do sada bili jači od iznimki itd. - op. a.), nekoliko je važnih uvjeta za to:

Potrebna je **prikladna licenca** lako dostupna na tržištu. Ne postoje smjernice kako tumačiti "prikladno", a ta je nejasnost u određenoj mjeri prilika da se na nacionalnoj razini utvrdi što bi bile odgovarajuće dozvole. Ovo je ključni dio ovog članka, gdje se može riješiti dostupnost, cijena, uvjeti i drugi aspekti licenci za obrazovni material..... Što se tiče zahtjeva da su licence „dostupne i vidljive na odgovarajući način za obrazovne ustanove“, uvodne izjave Direktive daju državama članicama aktivnu ulogu. Njihova je odgovornost, ukoliko se odluče za rješenje temeljeno na licenci, osigurati dostupnost i vidljivost licenci s ciljem minimiziranja administrativnog opterećenja obrazovnih ustanova. Također je vrijedno imati na umu da će vjerojatno veći izdavači koji su u stanju uspostaviti i maksimalno iskoristiti licencne platforme, naštetiti manjim. ....određivanje naknade je mogućnost, ne i obveza za državu...a morali bi govoriti o školskim i sveučilišnim proračunima....

Čl. 6: Očuvanje kulturne baštine

Članak 6. Direktive stvara obveznu iznimku koja knjižnicama i ustanovama kulturne baštine omogućuje izradu kopija djela iz svojih stalnih zbirki za potrebe očuvanja, u bilo kojem obliku. U popratnim uvodnim izjavama jasno je vidljivo da je moguće očuvanje provoditi putem mreža očuvanja, uključujući prekogranične mreže očuvanja, i da **ni ugovori ni mjere tehnološke zaštite ne mogu ukloniti pravo institucija kulturne baštine na očuvanje**. Vidi također uvodne izjave 24-29.

Najbolji scenario: Da nacionalna primjena omogući knjižnicama da izrađuju kopije nastale čuvanjem svih djela koja posjeduju na duže vrijeme, uključujući i građu stečenu licencnim ugovorima. Mreže očuvanja omogućuju pohranu djela u različitim mjestima, uključujući i druge zemlje kako bi se povećala sigurnost. Izuzetno je dopuštena **i druga interna upotreba u knjižnici (VAŽNO je radi očuvanja tiskane, posebno starije, građe koja korištenjem odmah propada, u knjižničkoj praksi moći slobodno koristiti kao podlogu za dopuštena reproduciranja, arhivirana-digitalna djela umjesto tiskanih originala, koji posebno u slučaju časopisa i starih i vrijednih knjiga brzo propadaju – op. a.)** i, u idealnom slučaju, pobiranje sa interneta.

.....

A. Što čl. 6 govori:

Članak 6. uvodi novu obveznu iznimku od autorskih prava za izradu primjeraka djela za potrebe očuvanja. U uvodnim izjavama Direktiva predlaže neke potencijalne razloge za to - rješavanje rizika da starije tehnologije više ne rade ili za potrebe osiguranja. **Ovaj popis nije konačan.**

Korisnici ovog članka su ustanove kulturne baštine, definirane kao "javno dostupne knjižnice ili muzeji, arhivi ili **ustanove filmske ili audio baštine**" (*u ZAPSP treba održati što širi popis koji postoji koji uključuje javno dostupne knjižnice, obrazovne ustanove, muzeje i druge pravne osobe koje obavljaju muzejsku djelatnost, kao i zbirke arhiva ili ustanova za flmsku i audiobaštinu – op.a.*) .

U članku se također ističe da knjižnice i organizacije kulturne baštine trebaju biti u mogućnosti izraditi kopije u bilo kojem formatu ili mediju i koristeći bilo koju tehnologiju. Ne postoji ograničenje broja napravljenih primjeraka, premda bi to trebalo biti samo **u mjeri koja je nužna za očuvanje općenito. Prema Recitalima, kopije se mogu napraviti u bilo koje vrijeme života djela.**

U uvodnim izjavama jasno je vidljivo da je moguće reprodukcije zbog očuvanja izvoditi putem trećih strana, uključujući prekogranično.....

Izuzetak pokriva sve vrste radova i ostalih predmeta zaštite koji su trajno u zbirkama ustanova za kulturnu baštinu. To se u uvodnim izjavama definira kao „u vlasništvu ili trajnom vlasništvu te ustanove, na primjer kao rezultat prijenosa vlasništva ili ugovora o licenci, zakonskih obveza pologa ili dogovora o stalnom skrbništvu“.

Prema ovoj odredbi, **knjižnice mogu zanemariti ugovorene uvjete koji kažu da im nije dopušteno rade kopije radi očuvanja**, a također mogu koristiti nacionalne postupke za uklanjanje ili zaobilaženje mjera tehnološke zaštite.

B. Unaprjeđenja na nacionalnoj razini

U provedbi Direktive knjižnična udruženja i druge trebaju se pobrinuti za to da se u zakon uključe sljedeće točke:

- Osigurati **najširi spektar reprodukcija** radi očuvanja (uključujući u svrhu osiguranja).
- Osigurati da se u nacionalno zakonodavstvo uključe odredbe o slanju kopija entitetima za čuvanje, uključujući preko prekograničnih mreža očuvanja, uz mogućnost pohranjivanja izrađenih primjeraka.
- Osigurati da **nema ograničenja kada se može izvršiti kopiranje** (nepoželjno je omogućavanje očuvanja samo kada djela imaju neposredni rizik od nestanka ili kada nema dostupne komercijalne kopije).
- Osigurati da **nema nepotrebnih ograničenja korištenja arhiviranih djela** od strane knjižnica
- Osigurati da se **iznimka zaštiti od prevladavanja ugovora** i mjera tehnološke zaštite.

Knjižnice mogu također tražiti sljedeće:

- Proširiti iznimku da se obuhvate ostale interne reprodukcije u knjižnicama kako je dopušteno Direktivom o informacijskom društvu, npr. osiguranje, zajmovi, odobrenja prava itd.
- istaknuti da **obuhvaćena djela uključuju ona kojima knjižnice imaju stalni ili dugoročni pristup, čak i ako se nalaze na trećim poslužiteljima. (za istaknuti u ZAPSP)**
- Osigurati dopuštenost distribucije arhivskih kopija i, ako je primjenjivo, stavljanje na raspolaganje ili isporuka elektroničkih dokumenata **(za istaknuti u ZAPSP)**
- U vrlo pozitivnom scenariju, proširenje odredbe na pobiranje interneta.

Čl. 7: Isključenje iznimki ugovorom i tehnološke mjere zaštite

Članak 7 Direktive uvodi vitalne odredbe za osiguranje učinkovitosti iznimaka i ograničenja navedenih u člancima 3-6 u naslovu 2. Direktive. U stavku 1. uvodi **zahtjev da ako uvjeti ugovora sklopljenih radi pristupa radovima (na primjer, ugovor o licenciranju) sprječavaju (isključuju) uporabu izuzetaka u člancima 3., 5. i 6., tada nisu izvršivi.**

Slično tome, stavak 2. predviđa da tamo gdje mjere tehnološke zaštite sprečavaju uživanje iznimki u člancima 3-6, postupak u nacionalnom zakonodavstvu koji bi trebao biti uveden Direktivom o informacijskom društvu iz članka 6. stavka 4. za uklanjanje ili zaobilazanje, odnosi se i na ove članke. Vidi također uvodnu izjavu 7 i primjere iz priloga.

Najbolji scenarij: **Načelo neizvršivosti uvjeta ugovora koji sprječavaju uporabu izuzetaka primjenjuje se na sve iznimke u obrazovanju, knjižnici i istraživanju (kao što je već slučaj u nekim državama članicama, naš ključni zahtjev)** Slično tome, u svim ili većini slučajeva u kojima mjere tehnološke zaštite stoje na putu iznimkama, knjižnice ih mogu izravno ukloniti ili zaobići ili imati koristi od jednostavnog i brzog načina na koji se obveznici prava na to obvezuju.

.....

A. Što čl. 7. kaže:

Članak 7 dolazi na kraju „naslova“ ili poglavlja Direktive koji stvara obvezne iznimke ili ograničenja autorskih prava za rudarenje teksta i podataka (članci 3. i 4.), ilustracije za podučavanje (**nastavu**) (članak 5.) i očuvanje (članak 6.). Ima dva važna stavka, prvi se odnosi na isključenje ugovora, a drugi na mjere tehnološke zaštite.

Prvi stavak (7 (1)) naglašava da "Svaka ugovorna odredba suprotna iznimkama predviđenim u člancima 3., 5. i 6. nije izvršiva" (**rječnikom ZAPSP kod iznimke za slijepe: iznimke i ograničenja ugovorom ne mogu isključiti ili ograničiti**) To se, dakle, odnosi na izuzetke za istraživanje teksta i podataka u istraživačkim institucijama (uključujući knjižnice), poučavanje (**nastavu**) i očuvanje.

.....

B. Unaprjeđenja na nacionalnoj razini

Prvi važan korak bit će naravno osigurati primjenu odredaba članka 7. u nacionalnom zakonodavstvu bez dodatnog otežavanja. U slučaju isključenja ugovora, dovoljan je sam tekst Direktive koji bi se kopirao u nacionalno pravo.

U slučaju TPM-ova, treba propisati snažnija pravila postupka njihovog uklanjanja ili zaobilazanja

Manje ambiciozno, mogu se propisati kratki rokovi nositeljima prava da osiguraju sredstva zaobilazanja TPM-ova, npr. 72 h (3 radna dana) nakon zaprimanja zahtjeva. Ako to propuste, javna vlast će dozvoliti knjižnicama i korisnicima da sami uklone ili zaobiđu mjere.

Ako se pogleda izvan članaka obuhvaćenih čl. 7., obje se odredbe mogu šire primjenjivati na iznimke. Brojne države članice EU - Belgija, Njemačka, Irska, Portugal i Ujedinjeno Kraljevstvo - već primjenjuju ugovor iznad širokog spektra izuzetaka i ograničenja. Molimo pogledati Dodatak u izvorniku, za konkretne primjere. To pojednostavljuje rad knjižnica i drugih korisnika koji se mogu jednostavno pouzdati u zakon, umjesto da moraju svaki put provjeravati ugovore, radeći što smiju raditi s onim djelom kojem imaju pristup.

Članci 8-11: Djela nedostupna na tržištu - rasprodana i dr.

Da bi se nosila s "Crnom rupom 20. stoljeća", Direktiva o jedinstvenom digitalnom tržištu uključuje odredbe o djelima izvan tržišta (**rasprodanim**) - izraz koji obuhvaća i komercijalno objavljene nedostupne materijale kao i djela koja su zaštićena autorskim pravima i koja nikada nisu bila komercijalno dostupna (tj. **neobjavljena djela**).

Članci 8-11 uvode iznimku od autorskih prava koja knjižnicama i drugim ustanovama kulturne baštine, kao što su arhivi i muzeji, omogućuju digitalizaciju i stavljanje tih djela na mrežu, nakon provjere njihove komercijalne dostupnosti (ili, potencijalno, primjenom krajnjeg roka prije kojeg se svi radovi smatraju van tržišta). Međutim, to vrijedi samo:

i) ako ne postoji društvo za sakupljanje (CMO) koje je dovoljno reprezentativno za autore u tom sektoru; ili

ii) kad postoje i reprezentativni su za autore u sektoru, ali nemaju pravo dopustiti organizacijama za kulturnu baštinu da djela nedostupna na tržištu postanu dostupna širom otvorene mreže.

Tamo gdje imaju pravo dopustiti knjižnicama itd. da svoja djela nedostupna na tržištu učine dostupnima putem interneta, kolektivno društvo može ponuditi licencu koja podjednako pokriva članove i ne-članove (bilo putem „proširene“ kolektivne licence ili pretpostavljenog predstavljanja). Ova odredba, ako se dobro provede, mogla bi otključati velike količine europske kulturne baštine na dobrobit mnogih. Vidi također uvodne izjave 30-43.

Najbolji scenarij: da knjižnice, arhivi i muzeji uživaju široku iznimku koja im omogućuje digitalizaciju i pristup znatno većoj količini njihovih zbirki. **Licence imaju prioritet samo ako postoje reprezentativna, dobro uređena kolektivna društva koja su spremna ponuditi licence.** Test za uvid da li je neko djelo van trgovine u najboljem slučaju jednostavan je i lak (na primjer, korištenjem relativno nedavnog datuma kao krajnjeg roka), a gdje je nacionalnost stvaratelja nejasna, zadana vrijednost je omogućiti digitalizaciju i dostupnost.

.....

A. Što članci 8-11 kažu

Članci 8-11. Uvode novu iznimku od autorskih prava koja omogućuje kopiranje, distribuciju, priopćavanje javnosti i stavljanje na raspolaganje (tj. stavljanje na internet) djela koja su nedostupna na tržištu ¹³, na nekomercijalnoj internetskoj stranici. Direktiva šuti treba li ta digitalizacija biti uz naknadu. Razlog za to je vjerojatno poštovanje postojeće prakse država članica, no može značiti i da ne treba biti naknade, gledajući teškoće pri plaćanju. Uvodna izjava sugerira da baštine institucije mogu naplatiti pristup djelima zbog nadoknade troškova digitalizacije ¹⁴.

¹³ In more detail, the exception applies to the rights of temporary reproduction, translation, arrangement, alteration, adaptation, communication to the public, display, and performance of databases, including the reproduction, distribution display, communication or performance of a database that has been arranged, translated, adapted or altered, plus the extraction and re-use of parts (Articles 5(a)-(b) and (d)-(e) and Article 7(1) of Directive 96/9/EC), the reproduction of works, performances, recordings, broadcasts, and films, plus the communication to the public of works and making available of other subject matter (Articles 2 and 3 of Directive 2001/29/EC), the temporary reproduction, adaptation, alteration, arrangement, translation, distribution and rental to the public of computer programmes (Article 4(1) of Directive 2009/24/EC), and the use of short snippets of press publications (Article 15(1) of this Directive).

¹⁴ Recital 40

Tamo gdje postoje kolektivne organizacije za upravljanje (CMO) koje imaju prava koja iznimka predviđa i koji su dovoljno reprezentativni za nositelje prava, Direktiva im omogućuje da nude licence u nekomercijalne svrhe ¹⁵. Te licence mogu pokrивati djela autora članova kao i ne-članova tih organizacija. Trebaju biti neisključive, što znači da druge knjižnice i baštinske ustanove mogu dobiti, jednako kao i ravnopravne.....

.....
Također, iako odredba stvara iznimku za reprodukciju (u ovom slučaju digitalizaciju), snažno preporučamo da knjižnica ne ugovara tu aktivnost nego umjesto toga istakne svoje prava da to učini putem aktivnosti očuvanja.

Teritorijalni opseg prava koja su pod licencom prepušten je raspravama između ustanove kulturne baštine i CMO-a - tj. Oni mogu odlučiti da djela budu dostupna na mreži diljem Europske unije ili u samo nekoliko zemalja. To zapravo ostavlja mogućnost odlučivanja o tome mogu li svi u Europskoj uniji pristupiti digitaliziranim i prenošenim djelima na strani CMO-a. Ako postoji sporazum o pravima koji djeluje prekogranično, primjenjuje se pravna fikcija - tj. Ako se djelo prenese na internet u zemlji A i pristupi mu se u državi B, korisnik u zemlji B smatra se kao da je u državi A.

.....

Što se tiče vrste obuhvaćenih radova, postoje četiri glavna uvjeta. Djelo ili drugi predmet zaštite:

- treba biti trajno u zbirci knjižnice ili druge ustanove kulturne baštine,
- mora biti nedostupno na tržištu,
- ne bi trebao biti predmet zahtjeva nositelja prava da ga se skine,
- **ne bi trebali biti prvi put objavljeni ili emitirani u nečlanici EU, biti od autora sa sjedištem u nečlanici EU ili od nedržavljanina EU, osim ako njihovo državljanstvo nije nepoznato ili slučajno (ovdje bi za potrebe hrvatskih knjižnica, ne samo ono što može vrijediti za zbirke različitih autora, vidi ispod, trebalo izvidjeti mogućnost iznimke koja bi mogla obuhvaćati bivšu SFRJ, propisati možda mogućnost dogovora s njihovim dovoljno reprezentativnim kolektivnim udrugama??, s obzirom da su i te kako bitni hrvatski autori po prvi put objavljivali u različitim gradovima bivše države, kao i zbog ostalih sličnih razloga, djela s više nakladnika, zbirki u kojima prevladavaju ne-EU radovi ali ima hrvatskih i dr.) (pogledajte dolje za više o ovom pitanju).**

.....

Da bi se utvrdilo je li neko djelo van trgovine, ustanova za kulturnu baštinu (ili ako CMO postoji licenca) treba poduzeti 'razuman napor' kako bi bila sigurna da cijelo djelo nije dostupno na uobičajeni način (tj. izravnom prodajom, ne putem rabljene prodaje, antikvarijata i sl.).

Važno je da bi cjelovito "fizičko" djelo, a ne ugrađeni radovi, trebalo biti komercijalno nedostupno da bi se moglo klasificirati kao nedostupno na tržištu. Na primjer, radijska emisija može se definirati kao van tržišta jer je cijela emisija tržišno nedostupna, čak i ako su određeni zapisi unutar emitiranja još uvijek komercijalno dostupni.

Direktiva potcrtava da zahtjevi za provjeru dostupnosti za tržištu trebaju biti ništa više od onog što je razumno ili nužno. Recital 38 sugerira da je dovoljno tražiti u lako dostupnim izvorima informacija (nacionalnim ili međunarodnim) i da tek "teoretska mogućnost" dobivanja licence nije dovoljna da djelo potpadne pod definiciju da je izvan tržišta. Ne postoji izričita obveza da se provodi procjena djelo po djelo osim ako je to razumno, jer u mnogim slučajevima to je prihvatljivo samo da se procjeni uzorak.

Štoviše, činjenica da je moguće kupiti djelo na jednom jeziku ne znači da se za verzije na drugim jezicima ne može utvrditi da su izvan tržišta. Međutim, **ako je djelo komercijalno dostupno u**

---

¹⁵ In this case, for reproduction (i.e. digitisation), distribution, making available and communication to the public.

drugom izdanju ili u drugom formatu (tj. tiskano vs digitalno), vjerojatno se neće smatrati nedostupnim na tržištu.

Direktiva ostavlja otvorenu mogućnost - kao što to na primjer postoje u Njemačkoj i Norveškoj, određivanje „krajnjeg roka“ - tj. datuma nakon kojeg se odredba ne bi trebala primjenjivati (i djelo se smatrati nedostupnim na tržištu, što bi mogao i ZAPSP). .....

Direktiva je jasno da nositelji prava mogu zahtijevati da se djelo ne tretira kao da je nedostupno na tržištu i ne smije se stavljati na mrežu ili ako je već na mreži, da se ukloni. Na primjer, to može biti zato što bi od djela željeli ponovno zaraditi, ili isključivo zbog osobnog izbora (to bi trebala biti zasebna, unificirana izjava koja bi se negdje (u EIPO, DZIV? trebala deponirati).

U cijelom bi postupku trebao pomoći poseban portal koji će uspostaviti EU Ured za intelektualno vlasništvo (EUIPO), koji će nositeljima prava omogućiti da vide jesu li njihovi radovi privremeno proglašeni nedostupnima na tržištu. Direktiva naglašava da je potrebno da se relevantni podaci dijele putem portala (i potencijalno kroz druge mjere...) najmanje šest mjeseci prije nego što se postave na mrežu da budu dostupni i priopćeni javnosti.

.....

Konačno, Direktiva nastoji izbjeći da djela građana izvan EU budu obuhvaćena Direktivom, isključujući djela koja su prvo objavljena ili emitirana izvan EU-a, filmove i druga audio i audio-vizualna djela čiji su producenti sa sjedištem izvan EU-a ili djela nedržavljana EU-a kada se ne može odlučiti je li se prva objava, emitiranje ili produkcija odvijala unutar EU ili ne. U slučaju zbirke djela, ta se pravila primjenjuju kada „pretežni“ dio djela spada u jednu od tih kategorija - tj. nije nužno biti siguran da su sva djela državljana EU-a. (vrlo je bitno posebno naglasiti u ZAPSP takvu odredbu zbog količine zbirnih djela, antologija, zbornika radova u fondovima knjižnica)

.....

Utvrđivanje kada se iznimka primjenjuje: pitanje slučajeva u kojima se primjenjuje iznimka i kada se zahtjev za dobivanje dozvole prepušta stvarnosti licenciranja na razini države članice. Uvodna izjava sugerira da pri ovom izboru treba biti pažljiv i da činjenica da se institucije kulturne baštine i CMO-i ne mogu složiti s uvjetima licence nije dovoljna da se iznimka primjenjuje¹⁶. (s obzirom da su mogući i vrlo realni gledano na dosadašnju praksu, veliki zastoji na tom planu, možda bi ZAPSP-om trebalo propisati rok za dogovor, ili se primjenjuje iznimka)

Međutim, u članku 8. stavku 3., upućujući se na članak 8. stavak 1. točku (a), izuzetak se primjenjuje kada CMO za početak, nije reprezentativan, kao i kad nema pravo ponuditi institucijama kulturne baštine dozvolu za stavljanje u promet komercijalno dostupne građe na internet. Članak naglašava da moraju biti ispunjena oba uvjeta da bi licenca imala prednost nad iznimkom.¹⁷

Naglašava se i potreba uspostavljanja dijaloga sa zainteresiranim stranama, uključujući ustanove kulturne baštine, nositelje prava i kolektivnih CMO udruga, kako bi se raspravljalo o relevantnosti i upotrebljivosti licenci, zaštitilo nositelje prava i utvrdila pravila oko kojih bi se radovi trebali klasificirati kao nedostupni na tržištu. (upravo zbog toga i zbog dosadašnjeg potpunog izostanka dijaloga, potrebno je postaviti pravila i rokove za dijalog i dogovor, koji ako se ne poštuju, aktiviraju iznimku, kako je predloženo ispod u Vodiču)

---

¹⁶ Recital 32

¹⁷ The provision also creates an exception for reproduction (i.e. digitisation in this case) however we would strongly recommend that you do not license this activity but instead assert your right to do this as part of a library's preservation function.

.....

B. Unaprjeđenja na nacionalnoj razini

.....

Definiranje kad se primjenjuje iznimka ili licence od CMO-a:

Na temelju istraživanja, izgleda da **u stvarnosti**, iako mnoge države imaju punu postavu CMO.a za različite vrste djela, oni relativno rijetku nude licence knjižnicama i baštinskim ustanovama za vrste radova pokrivenih Direktivom **(da ponovimo, potrebno je u zakonodavstvu postaviti pravila i rokove za dijalog i ponudu licence, koji ako se ne poštuju, aktiviraju iznimku)**

Bitno je da ustanove kulturne baštine stalno potcrtavaju članak 8. stavak 3., pozivajući se na članak 8. stavak 1. točku (a) iz kojeg je jasno vidljivo da se iznimka primjenjuje samo kad je kolektivna organizacija za zastupanje u prvom redu reprezentativna i osim toga može ponuditi institucijama kulturne baštine licencu za stavljanje na tržište komercijalno dostupnih materijala. **Većina kolektivnih udruženja trenutno nema oba ova prava.**

Drugi ključni čimbenik u tome bit će osigurati da su definicije „vrsta“ djela jasne. Na primjer, miješanje letaka ili pisama s knjigama može dovesti do velikog broja djela koja nikada nisu bila namijenjena komercijalnoj eksploataciji pod isti režim licenciranja kao i za komercijalne knjige. Slično, postavljanje plakata u isti 'tip' kao likovnu umjetnost moglo bi imati sličan učinak. **Ovdje će pomoći jasne definicije, kako kroz zakon / regulativu, tako i kroz daljnje dijaloge sa dionicima. (djela bi u zakonu ili dogovoru s CMO trebalo jasno nabrojati i razlučiti, s obzirom da su knjižnice pune efemerne građe poput postera ili letaka za kojih postoji veliki interes za digitaliziranje i postavljanje na internet)**

Tako jasne kategorije će također olakšati definiranje jesu li određene kolektivne udruge reprezentativne. To će biti važno radi izbjegavanja situacija gdje bi neki CMO koji zastupa samo mali broj autora mogao skupljati naknade u ime svih, uključujući tvorce većine neobjavljenih djela, pisama i dnevnika, koji nisu članovi CMO, nego općeg građanstva. ....

Pravovremene licence: CMO-ovi će vjerojatno tvrditi kako su blizu ponude licence za djela nedostupna na tržištu. U takvim slučajevima **zakonodavstvo bi trebalo odrediti određeno vremensko razdoblje u kojem licenca mora postati dostupna. Smatramo da takvu namjeru treba pismeno formalizirati i rok od 12 mjeseci od takve pismene izjave trebao bi biti dovoljan za izdavanje dozvole. Ako do kraja ovog razdoblja ne postoji licenca, tada treba primijeniti iznimku. (kako je već iznad sugerirano)**

Dostupnost licence nakon korištenja iznimke: Ako se koristi izuzetak i licenca tek slijedi, zakonodavac treba pojasniti da se naknada ne može plaćati unazad i da je dopušteno razdoblje od 12 mjeseci unaprijed od trenutka kada je licenca na raspolaganju, dok ustanova odluči hoće li koristiti licencu ili ukloniti radove, ili ugovoriti neke licence izravno s nositeljima prava kako bi neki, ali ne svi digitalizirani radovi, mogli ostati na mreži. **(I to treba biti spomenuto u ZAPSP)**

.....

Definiranje djela nedostupnih na tržištu: Dok Direktiva ne nudi puno detalja o postupku odlučivanja statusa nedostupnosti na tržištu, Uvodna izjava ¹⁸ to čini. Uvodna izjava navodi kako je potrebno tek konzultirati lako dostupne izvore informacija, prvenstveno one unutar same države u kojoj je baštinska ustanova, ukoliko priroda rada ne traži drugo.

---

¹⁸ Recital 37

Važno je izbjeći složenost pravila oko definiranja djela bez roditelja zbog čega se odredbe Direktive o djelima siročadi¹⁹ tako malo koriste. Zato je **važno da nacionalna provedba Direktive jasno da do znanja kako se trebaju konzultirati samo lako dostupni izvori, radi odlučivanja statusa djela nedostupnih na tržištu.**

Nacionalno zakonodavstvo također bi trebalo jasno odrediti da djelo treba biti proglašeno nedostupnim na tržištu sve dok ne postoji zamjenjiva inačica istog djela, s obzirom na to da specifičnosti određenog izdanja ili verzije mogu biti zanimljive istraživačima i čitateljima. Još jednom, vjerojatno će dijalozi sa zainteresiranim stranama napokon definirati pravila, no važno je, ako je moguće, utvrditi neka ključna načela (**i u zakonodavstvu**).

.....

Definicija trajne zbirke: Kao i u čl. 6, bit će važno osigurati da svaki pokušaj definiranja “trajne zbirke” baštinske ustanove bude što širi kako bi pokrio sva djela dostupna u dugoročnoj posudbi, ona dobivena kroz licenciju i sadržaj pobran s interneta.

.....
.....

Od čl. 14. na dalje – vidi u izvorniku; ispod još i izvaci iz 5 EU zakonodavstava koja prisilnim propisima štite iznimke

---

¹⁹ Directive 2012/28/EU of the European Parliament and of the Council of 25 October 2012 on certain permitted uses of orphan works

APPENDIX - Legislative examples: Protection of copyright exceptions from override by contract terms

Language used in legislation by five EU Member States that have adopted such provisions.

Belgium

[Code de Droit Economique Livre XI 'Propriété intellectuelle' \(Loi du 19 avril 2014\)](#)

Section 6. - **Exceptions aux droits patrimoniaux de l'auteur** Art. XI.193:

Les dispositions des articles XI.189, XI.190, XI.191 et XI.192, §§ 1er et 3, sont impératives

Titre 6 - **Programmes d'ordinateur** Art. XI.301:

Les dispositions des articles XI.299, §§ 2 et 3, et XI.300 sont impératives.

Titre 7 - **Bases de données** Chapitre 4 - **Droits et obligations des utilisateurs légitimes** Art. XI.311:

Le producteur d'une base de données qui est mise à la disposition du public de quelque manière que ce soit ne peut empêcher l'utilisateur légitime de cette base d'extraire et/ou de réutiliser des parties, qualitativement ou quantitativement non substantielles, de son contenu à quelque fin que ce soit. Dans la mesure où l'utilisateur légitime est autorisé à extraire et/ou à réutiliser une partie seulement de la base de données, l'alinéa 1er s'applique à cette partie.

[Code of Commercial Law, Book XI 'Intellectual Property' \(Law of 19 April 2014\)](#)

Section 6. - **Exceptions to the author's rights** Art. XI.193:

The provisions of Articles XI.189, XI.190, XI.191 and XI.192, §§ 1 and 3 are mandatory. [Machine translation]

Title 6 - **Computer programs** Art. XI.301:

The provisions of Articles XI.299, §§ 2 and 3, and XI.300 are mandatory. [Machine translation]

Title 7 - **Databases** Chapter 4 - **Rights and obligations of legitimate users** Art. XI.311:

The producer of a database that is made available to the public in any way cannot prevent the legitimate user of this database from extracting and / or reusing parts, qualitatively or quantitatively non-substantial, of its content for any purpose whatsoever. Insofar as the legitimate user is allowed to extract and/or reuse only a part of the database, paragraph 1 applies to this part. [Machine translation]

Germany

[Gesetz über Urheberrecht und verwandte Schutzrechte \(Urheberrechtsgesetz, geändert durch das Gesetz vom 01. September 2017\)](#)

Abschnitt 5 **Rechtsverkehr im Urheberrecht**, Unterabschnitt 4 **Gesetzlich erlaubte Nutzungen für Unterricht, Wissenschaft und Institutionen** § 60g **Gesetzlich erlaubte Nutzung und vertragliche Nutzungsbefugnis:**

i) *Auf Vereinbarungen, die erlaubte Nutzungen nach den §§ 60a bis 60f zum Nachteil der Nutzungsberechtigten beschränken oder untersagen, kann sich der Rechtsinhaber nicht berufen.*

(2) *Vereinbarungen, die ausschließlich die Zugänglichmachung an Terminals nach § 60e Absatz 4 und § 60f Absatz 1 oder den Versand von Vervielfältigungen auf Einzelbestellung nach § 60e Absatz 5 zum Gegenstand haben, gehen abweichend von Absatz 1 der gesetzlichen Erlaubnis vor.*

Teil 1 Urheberrecht

Abschnitt 6 Schranken des Urheberrechts durch gesetzlich erlaubte Nutzungen

Unterabschnitt 4 Gesetzlich erlaubte Nutzungen für Unterricht, Wissenschaft und Institutionen § 60g Gesetzlich erlaubte Nutzung und vertragliche Nutzungsbefugnis

(1) *Auf Vereinbarungen, die erlaubte Nutzungen nach den §§ 60a bis 60f zum Nachteil der Nutzungsberechtigten beschränken oder untersagen, kann sich der Rechtsinhaber nicht berufen.*

(2) *Vereinbarungen, die ausschließlich die Zugänglichmachung an Terminals nach § 60e Absatz 4 und § 60f Absatz 1 oder den Versand von Vervielfältigungen auf Einzelbestellung nach § 60e Absatz 5 zum Gegenstand haben, gehen abweichend von Absatz 1 der gesetzlichen Erlaubnis vor.*

Abschnitt 8 Besondere Bestimmungen für Computerprogramme § 69g Anwendung sonstiger Rechtsvorschriften, Vertragsrecht

(1) *Die Bestimmungen dieses Abschnitts lassen die Anwendung sonstiger Rechtsvorschriften auf Computerprogramme, insbesondere über den Schutz von Erfindungen, Topographien von Halbleitererzeugnissen, Marken und den Schutz gegen unlauteren Wettbewerb einschließlich des Schutzes von Geschäfts- und Betriebsgeheimnissen, sowie schuldrechtliche Vereinbarungen unberührt.*

(2) *Vertragliche Bestimmungen, die in Widerspruch zu § 69d Abs. 2 und 3 und § 69e stehen, sind nichtig.*

Teil 2 Verwandte Schutzrechte

Abschnitt 6 Schutz des Datenbankherstellers § 87e Verträge über die Benutzung einer Datenbank

Eine vertragliche Vereinbarung, durch die sich der Eigentümer eines mit Zustimmung des Datenbankherstellers durch Veräußerung in Verkehr gebrachten Vervielfältigungsstücks der Datenbank, der in sonstiger Weise zu dessen Gebrauch Berechtigte oder derjenige, dem eine Datenbank aufgrund eines mit dem Datenbankhersteller oder eines mit dessen Zustimmung mit einem Dritten geschlossenen Vertrags zugänglich gemacht wird, gegenüber dem Datenbankhersteller verpflichtet, die Vervielfältigung, Verbreitung oder öffentliche Wiedergabe von nach Art und Umfang unwesentlichen Teilen der Datenbank zu unterlassen, ist insoweit unwirksam, als diese Handlungen weder einer normalen Auswertung der Datenbank zuwiderlaufen noch die berechtigten Interessen des Datenbankherstellers unzumutbar beeinträchtigen.

Act on Copyright and Related Rights (Copyright Act, as amended up to Act of September 1, 2017)

Part 1 Copyright

Chapter 6 Limitations on copyright through lawfully permitted uses

Subchapter 4 Lawfully permitted uses for teaching, science and institutions Section 60g: Lawfully permitted use and contractually authorised use:

(1) *The rightholder may not invoke agreements which restrict or prohibit uses permitted in accordance with sections 60a to 60f and such restriction or prohibition is to the detriment of the persons entitled to such use.*

(2) *In derogation from subsection (1), agreements which deal exclusively with the making available of content at terminals in accordance with section 60e (4) and section 60f (1) or with the transmission of reproductions in response to individual orders in accordance with section 60e (5) shall have priority over lawful permission. [Official translation]*

Chapter 8 Special provisions on computer programs Section 69g Application of other legal provisions; law of contract:

(1) *The provisions of this Chapter shall be without prejudice to the application of other legal provisions concerning computer programs, particularly those concerning the protection of inventions, topographies of semi-conductor products, trademarks and protection against unfair competition, including the protection of business and trade secrets, as well as agreements based on the law of obligations*

(2) *Contractual provisions which are contrary to section 69d (2) and (3) and section 69e shall be null and void. [Official translation]*

Part 2 Related rights

Chapter 6 Protection of makers of a database, Section 87e Contracts dealing with the use of a database:

A contractual agreement by which the owner of a copy of the database, which was brought to the market by sale with the consent of the producer of the database, that person who is otherwise authorised to use the copy of the database or that person who is given access to a database on the basis of a contract concluded with the producer of the database or of a contract concluded with a third party with the consent of the producer of the database, undertakes vis-à-vis the producer of the database to refrain from reproducing, distributing or communicating to the public quantitatively or qualitatively insubstantial parts of the database shall be ineffective insofar as these acts neither run counter to any normal utilisation of the database nor unreasonably impair the legitimate interests of the producer of the database. [Official translation]

Ireland

Copyright and Related rights Act 2000

Part I Preliminary and General s. 2 Interpretation

(10) *Where an act which would otherwise infringe any of the rights conferred by this Act is permitted under this Act it is irrelevant whether or not there exists any term or condition in an agreement which purports to prohibit or restrict that act.*

Part 2 Copyright Chapter 6 s. 57 Education - Reprographic copying by educational establishments of certain works

(4) *The terms of a licence granted to an educational establishment authorising the reprographic copying for the educational purposes of that establishment of passages from literary, dramatic or musical works or the typographical arrangements of published editions or original databases, which have been lawfully made available to the public, shall be void in so far as they purport to restrict the proportion of a work which may be copied (whether on payment or free of charge) to less than that which would be permitted under this section.*

Part V Databases Chapter 7 Databases s.327 Rights and Obligations of Lawful Users

(2) *Where, under an agreement, a person has a right to use a database, any term or condition in the agreement shall be void in so far as it purports to prevent that person from extracting or re-utilising insubstantial parts of the contents of the database for any purpose.*

Copyright and Other Intellectual Property Law Provisions Act, 2019 (amending the Copyright and Related Rights Act 2000)

s.57C(2): Licensing schemes for educational establishments

The terms of a licence granted to an educational establishment on foot of a licensing scheme certified under section 173 shall be void in so far as they purport to restrict the proportion of a work which may be copied or communicated (whether on payment or free of charge) to less than that which would be permitted under section 57, 61 or 62, as the case may be.

Portugal

Código do Direito de Autor e dos Direitos Conexos (conforme alterado de acordo com DL n.º 100/2017, de 23/08)

Da utilização livre - Âmbito Artigo 75(5): *É nula toda e qualquer cláusula contratual que vise eliminar ou impedir o exercício normal pelos beneficiários das utilizações enunciadas nos n.os 1, 2 e 3 deste artigo, sem prejuízo da possibilidade de as partes acordarem livremente nas*

respectivas formas de exercício, designadamente no respeitante aos montantes das remunerações equitativas.

Copyright and Related Rights Code (amended by DL 100/2017)

Of free use - Scope Article 75(5) 5 - Any contractual clause aimed at eliminating or impeding the normal exercise by the beneficiaries of the uses set forth in paragraphs 1, 2 and 3 of this article is without prejudice, without prejudice to the possibility of the parties freely agreeing on the respective forms of exercise, namely as regards the amounts of equitable remuneration. [Machine translation]

United Kingdom

Copyright Designs and Patents Act 1988 (CDPA)

As the original wording is very extensive, the full list of the protected UK exceptions is summarised below together with the language for the relevant provisions in the CDPA. Note that the wording used protects each exception from override by contract terms, not the contract as a whole, otherwise general contract law could be undermined.

- **Fair Dealing for Research or Private Study** - copying of works, performances or recordings for research or private study for a non-commercial purpose
s.29(4B): To the extent that a term of a contract purports to prevent or restrict the doing of any act which, by virtue of this section, would not infringe copyright, that term is unenforceable.
Sch.2 para 1C(4): To the extent that a term of a contract purports to prevent or restrict the doing of any act which, by virtue of this paragraph, would not infringe any right conferred by this Chapter, that term is unenforceable.
- **Text and Data Mining (TDM)** - copying of works or recordings for TDM for a non-commercial purpose
s.29A(5): To the extent that a term of a contract purports to prevent or restrict the making of a copy which, by virtue of this section, would not infringe copyright, that term is unenforceable.
Sch.2 para 1D(4): To the extent that a term of a contract purports to prevent or restrict the making of a copy which, by virtue of this paragraph, would not infringe any right conferred by this Chapter, that term is unenforceable.
- **Fair Dealing for Quotation** for criticism, review or otherwise - copying of a proportion of a work, performance or recording made available to the public
s.30(4): To the extent that a term of a contract purports to prevent or restrict the doing of any act which, by virtue of subsection (1ZA), would not infringe copyright, that term is unenforceable.
Sch.2 para 2(1B): To the extent that a term of a contract purports to prevent or restrict the doing of any act which, by virtue of sub-paragraph (1ZA), would not infringe any right conferred by this Chapter, that term is unenforceable.
- **Fair Dealing for Caricature, Parody or Pastiche** - copying of works, performances or recordings
s.30A(2): To the extent that a term of a contract purports to prevent or restrict the doing of any act which, by virtue of this section, would not infringe copyright, that term is unenforceable.
Sch.2 para 2A(2): To the extent that a term of a contract purports to prevent or restrict the doing of any act which, by virtue of this paragraph, would not infringe any right conferred by this Chapter, that term is unenforceable.
- **Fair Dealing for Reporting Current Events (News)** - copying of works (other than photographs), performances or recordings

s.30(4): *To the extent that a term of a contract purports to prevent or restrict the doing of any act which, by virtue of subsection (1ZA), would not infringe copyright, that term is unenforceable.*

Sch.2 para 2A(2): *To the extent that a term of a contract purports to prevent or restrict the doing of any act which, by virtue of this paragraph, would not infringe any right conferred by this Chapter, that term is unenforceable.*

- **Disabled Persons** (all disabilities) - copying of works or recordings for personal use, the making and supply of accessible copies/intermediary copies of works or recordings for a disabled person by authorised bodies
(s.31F(8): *To the extent that a term of a contract purports to prevent or restrict the doing of any act which, by virtue of section 31A, 31B or 31BA, would not infringe copyright, that term is unenforceable.*
Sch.2 para 3E(6): *To the extent that a term of a contract purports to prevent or restrict the doing of any act which, by virtue of paragraph 3A, 3B or 3C, would not infringe any right conferred by this Chapter, that term is unenforceable.*
- **Fair Dealing for Illustration for Instruction** - copying of works, performances or recordings by someone giving or receiving instruction for a non-commercial purpose
s.32(3): *To the extent that a term of a contract purports to prevent or restrict the doing of any act which, by virtue of this section, would not infringe copyright, that term is unenforceable.*
Sch.2 para 4(2): *To the extent that a term of a contract purports to prevent or restrict the doing of any act which, by virtue of this paragraph, would not infringe any right conferred by this Chapter, that term is unenforceable.*
- **Educational Establishments Copying and Use of Extracts** - of a work (not broadcasts or standalone artistic works) or of a recording for instruction for a non-commercial purpose
s.36(7): *The terms of a licence granted to an educational establishment authorising acts permitted by this section are of no effect so far as they purport to restrict the proportion of a work which may be copied (whether on payment or free of charge) to less than that which would be permitted by this section.*
Sch.2 para 6ZA(6): *The terms of a licence granted to an educational establishment authorising acts permitted by this paragraph are of no effect so far as they purport to restrict the proportion of a recording which may be copied (whether on payment or free of charge) to less than that which would be permitted by this paragraph.*
- **Non-profit Libraries Copying for Supply to other Libraries** - of single copies of the whole or a part of published works or published recordings
s.41(5): *To the extent that a term of a contract purports to prevent or restrict the doing of any act which, by virtue of this section, would not infringe copyright, that term is unenforceable.*
Sch.2 para 6D(4): *To the extent that a term of a contract purports to prevent or restrict the doing of any act which, by virtue of this paragraph, would not infringe any right conferred by this Chapter, that term is unenforceable.*
- **Non-profit Libraries, Archives or Museums Copying for Preservation or Replacement** - of items or recordings in their collections
s.42(7): *To the extent that a term of a contract purports to prevent or restrict the doing of any act which, by virtue of this section, would not infringe copyright, that term is unenforceable.*
Sch.2 para 6E(6): *To the extent that a term of a contract purports to prevent or restrict the doing of any act which, by virtue of this paragraph, would not infringe any right conferred by this Chapter, that term is unenforceable.*
- **Non-profit Libraries Copying for Users** - of periodical articles, a reasonable proportion of other published works or published recordings for a user's non-commercial research or private study

[s.42A\(6\)](#): *To the extent that a term of a contract purports to prevent or restrict the doing of any act which, by virtue of this section, would not infringe copyright, that term is unenforceable.*

[Sch.2](#) para 6F(6): *To the extent that a term of a contract purports to prevent or restrict the doing of any act which, by virtue of this paragraph, would not infringe any right conferred by this Chapter, that term is unenforceable.*

- **Computer Programs** - back up copies, decompilation, observing, studying and testing, decompilation
[ss. 50A\(3\)](#); [50B\(4\)](#); [50BA\(2\)](#): *Where an act is permitted under this section, it is irrelevant whether or not there exists any term or condition in an agreement which purports to prohibit or restrict the act (such terms being, by virtue of section 296A, void).*
See also [s.296A\(1\)](#) avoidance of certain terms
- **Databases** - certain acts
[s.50D\(2\)](#): *Where an act which would otherwise infringe copyright in a database is permitted under this section, it is irrelevant whether or not there exists any term or condition in any agreement which purports to prohibit or restrict the act (such terms being, by virtue of section 296B, void).*
[s.296B](#) avoidance of certain terms: *Where under an agreement a person has a right to use a database or part of a database, any term or condition in the agreement shall be void in so far as it purports to prohibit or restrict the performance of any act which would but for section 50D infringe the copyright in the database.*
- **Broadcasts** - recording by non-profit organisations for archival purposes
[s.75\(2\)](#): *To the extent that a term of a contract purports to prevent or restrict the doing of any act which, by virtue of this section, would not infringe copyright, that term is unenforceable.*
[Sch.2](#) para 21(2): *To the extent that a term of a contract purports to prevent or restrict the doing of any act which, by virtue of this paragraph, would not infringe any right conferred by this Chapter, that term is unenforceable.*